
P r i k a z i i o s v r t i

Martin Zadranin

MARTIN ZADRANIN, *O.P.*, *Abstractiones de libro sententiarum* (13./14. st.), Priredio: dr. sc. Marijan Biškup, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2006., 196 str. Knjiga obuhvaća: kratice/sigla, kratice/sigla biblica, bibliografske kratice/sigla bibliographica, kratak životopis Martina Zadranina (Biškup - Šanjek), paleografska analiza rukopisa (Jakov Stipišić), sentencije Petra Lombardskoga (Marijan Biškup) textus manuscripti – tekst rukopisa; sažetci (engleski, francuski, hrvatski, kratki životopis autora M. Biškupa, kazalo osobnih i zemljopisnih imena, pojmovno kazalo, biblijsko kazalo, sadržaj, izvadci iz recenzija T. Tenšeka i T. Vukšića.

Prof. dr. sc. Marijan Biškup opet nas je (poslije Klementa Ranjine – 1489.-1559.) ugodno iznenadio uređenjem i izdanjem knjige *Abstractiones de libro sententiarum* dosad najstarijega poznatog hrvatskog teološkog pisca s kraja 13. ili početka 14. stoljeća *Martina Zadranina*, dominikanca Lombardske dominikanske provincije koji je živio i boravio i u Splitu vjerojatno kao *lector*. Time profesor Biškup nastavlja s objavljivanjem hrvatske srednjovjekovne teološke baštine. Riječ je, dakle, o komentarima na četiri knjige Sentencija Petra Lombardskoga, što je bila redovita praksa ondašnjih predavača filozofije i teologije u njihovu akademskom curriculumu. Zanimljivo je da je riječ o teologiji prije sv. Tome Akvinskoga. Naime, Petar Lombardski (oko 1100.-1160.) napisao je u ono doba veoma značajne spise egzegetske i teološke vrste. Posebnu su slavu doživjele njegove Sentencije: *Sententiae in IV libris distinctae*, djelo koje ima najviše rukopisa poslije

Biblije u razdoblju prije pojave tiska. Postoji čak i 20 inkunabula *Sentencija*, a djelo je bilo prvi put tiskano u Strasbourgu oko godine 1471. Pojavom tiska priređena su brojna izdanja, a zadnje kritičko izdanje tiskano je u Grottaferrati kod Rima 1971. i 1981., u izdanju Franjevačkog instituta *Sveti Bonaventura*. Valja napomenuti da su *Sentencije* bile glavni "udžbenik" tog doba i da ih je u razdoblju od 13. do 15. stoljeća komentiralo više od 500 autora. Jedan od tih je i naš Martin Zadrinanin, koji donosi sustavni prikaz ondašnje skolastičke teologije.

Petar Lombardski bio je profesor teologije te je osjetio potrebu za jednim djelom i pomagalom, mi bismo danas rekli, priručnikom u poučavanju teologije. Stoga on u jednom svesku donosi mišljenja crkvenih otaca (*sententiae*), kako bi olakšao posao svojim studentima, a poslije, kako će se pokazati, i profesorima.

Tekst je i izvorno bio podijeljen na četiri knjige i poglavlja koja se vide u rukopisima. Naknadno će Aleksandar Haleški prvi franjevački profesor teologije i osnivač franjevačke katedre u Parizu, za vrijeme svoje pariške karijere (1223.-1227.), uvesti u *Sentencije* distinkcije, poglavlja i članke.

Za razumijevanje teologije, pogotovo skolastike prije tomizma, *Sentencije* imaju prvorazredno mjesto jer su kojih petsto godina bile službeni priručnik teologije na gotovo svim teološkim učilištima od 13. do 17. stoljeća. Dapače, u kasnijem razdoblju svaki asistent (*baccalaureus*) morao je napraviti tumačenje *Sentencija* kao uvjet napredovanja u znanstveno-nastavno zvanje. To su radili i poznati teolozi poput sv. Tome, sv. Bonaventure, bl. Ivana Duns Skota i niza drugih.

Podjelu svojih *Sentencija* na četiri knjige Petar Lombardski je učinio prema djelu *De doctrina christiana* sv. Augustina, u kojem govori o stvarima i znakovima (*res et signa*).

Martin Zadrinanin je, dakle, jedan od brojnih srednjovjekovnih komentatora *Sentencija*, ali je za nas značajan jer je upravo to prvi poznati hrvatski teološki pisac. Njegovo djelo *Abstractiones de libro sententiarum* vjerojatno je nastalo početkom 14. stoljeća, svakako prije kanonizacije Tome Akvinskoga (1323.), jer naš Martin, premda i sam dominikanac, nigdje u tekstu ne navodi Tomu Akvinskoga. Valja znati da su u tom razdoblju neke teze sv. Tome „pokrstitelja Aristotela“ bile osuđene kao teološki neprihvatljive, i to 1270., na sjednici teološkog zbora Pariškog sveučilišta, a pod predsjedanjem pariškog biskupa Etiennea Tempiera. Osim toga, tri godine nakon Tomine smrti (1274.) u Parizu je bio objavljen „syllabus“ od 233 zablude onoga vremena, među kojima je bilo i

Tominih stavova. Rehabilitacija tomizma kao filozofsko-teološkog naučavanja počinje tek poslije Tomine kanonizacije 1323.

Svoj tekst Martin Zadraniin započinje raspravom o teološkim ili bogoslovnim krepostima, ali nema rasprave o kreposti ljubavi. Razlog tomu je, možda, jak utjecaj sv. Augustina, koji smatra da o ljubavi valja govoriti pod krepošću pravednosti jer po njemu postoje dvije vrste pravednosti: ona koja se odnosi na vječni život i koja trajno služi *samo onome koga ljubi* (dakle, riječ je o ljubavi), i pravednost koja se odnosi na ovaj život, a koja se ostvaruje *pomažući siromasima*.

Pisac potom iznosi svoja razmišljanja o različitim teološkim pitanjima: o Očevoj biti, o Božjoj moći, o mudrosti, o dispoziciji, o predestinaciji, o Božjoj volji, o Božjem djelovanju, o anđelima s podnaslovima: kako su anđeli stvoreni, o njihovu savršenstvu gledom na vrijeme, o palim anđelima, o njihovu redu i broju. Slijedi potom nova skupina rasprava: o šest dana stvaranja, o prvom čovjeku u raj, o smještaju prvoga čovjeka u raj, o stanju prvoga čovjeka, o stablu života dobra i zla, zašto se žena (Eva) nije bojala zmije, o istočnom grijehu, o krštenju, o grijesima i manama, o obrezanju, o Mojsijevu zakonu, o zapovijedima dviju ploča, o žrtvama Staroga zavjeta, o Kristovoj smrti, o Kristu, o Trojstvu, o Riječi, o Kristovoj duši. Na kraju je rasprava o duši koja nije sastavni dio *Sentencija*, ali je stalno nalazimo u srednjovjekovnim teološkim raspravama.

Ne mislimo da je ovo jedan od najvećih i najboljih komentara na *Sentencije* Petra Lombardskog, ali je to sustavni prikaz teoloških rasprava i moralno-praktičnih tema iz turbulentnog razdoblja teologije, kada u nju još nije ušao tomizam ni aristotelizam, a autor je jedan hrvatski teolog. I ovaj spis jasno pokazuje koliko su srednjovjekovni teolozi poznavali Sveto pismo i služili se njime. Zadivljuje, potom, i poznavanje patrističke teologije, ali i začuđuje što se citiraju gotovo samo zapadni oci, a istočni samo vrlo malo. Dakako, središnje mjesto pripada svetom Augustinu, kojega i naš autor spominje čak 220 puta. Martin Zadraniin slijedi učitelja Petra Lombardskog i naziva ga „učiteljem“, ali ipak samo djelomično slijedi plan *Sentencija*. Naime, valja još jednom istaći da je njegovo vrijeme bilo vrijeme prijelaza iz monaške teologije predskolastike u doba visoke skolastike, kada više ni struktura *Sentencija* nije bila tako čvrsta. Upravo će ih Tomina *teološka suma* uskoro i zamijeniti, premda im je Martin ostao vjeran u svome spisu.

Na koncu valja zahvaliti profesoru Marijanu Biškupu na veoma velikom trudu oko izdavanja i komentara ovoga za hrvatsku

teologiju i kulturu veoma značajnog djela i preporučiti ga svim hrvatskim teolozima da se upoznaju s teologijom prije svetoga Tome i visoke skolastike, ali i da upoznaju sustav i način studiranja i školovanja ondašnjih studenata i lektora teologije.

Luka Tomašević

Don Živan Bezić In memoriam

Dne 17. rujna 2007. umro je u Kliničkomu bolničkom centru u Splitu dr. h. c. don Živan Bezić, dugogodišnji profesor pastoralne teologije na Teologiji u Splitu i jedan od najredovitijih suradnika časopisa *Crkva u svijetu*. Točno mjesec dana nakon njegove smrti, dana 17. listopada 2007., Katolički mu je bogoslovni fakultet Sveučilišta u Splitu priredio komemoraciju. Poslije sv. mise zadušnice služene u kapeli Centralnoga bogoslovnog sjemeništa u Splitu održan je komemorativni skup u velikoj dvorani. Za tu prigodu je prof. dr. Ante Mateljan, jedan od urednika časopisa *Crkva u svijetu*, priredio izložbu važnijih izdanja don Živanovih djela. O pokojnikovu životu i radu na tom je skupu govorio potpisani, što sažima u ovomu prilogu.

Prilično dug i iznimno plodan život pokojnoga profesora Bezića obilježen je osobito teškim udarcima, koji su ga pogađali od ranog djetinjstva. Rođen je 18. svibnja 1921. u Grohotama na otoku Šolti. Otac mu se Anton razbolio i umro u svojoj 46. godini, kad je Živan završavao drugi razred osnovne škole, a kad je završio četvrti, stradao mu je stariji brat Veljko, diplomirani inženjer. U rujnu g. 1943., samo nekoliko dana prije nego je trebao biti zaređen za svećenika, silom je bio odveden u partizane te nedugo poslije toga u borbama kod Posušja u Hercegovini bio teško ranjen (10. listopada 1943.), zarobljen te odveden u Mostar u njemački zatvor. Tešku ranu prouzročenu metkom koji mu je prostrijelio glavu nitko nije liječio. Poslije kraćeg tamnovanja u Mostaru i Zenici oko 18 mjeseci je proveo u zloglasnim logorima Mauthausen, Redl-Zipf i Dachau.

Nakon povratka iz logora u lipnju 1945. i svećeničkog ređenja bio je kao župnik u neretvanskoj župi Komin (1945.-1947.) izložen mnogovrsnim opasnostima i za njegovo iscrpljeno tijelo pretjeranim naporima, jer se je zbog nestašice svećenika morao redovito brinuti

za susjednu župu Desne, voditi župni ured prostrane župe Plina, a povremeno podjeljivati sakramente umirućima u tim trima i još nekim neretvanskim župama. Teror komunističkoga režima iskusio je na sebi kad je kao duhovnik Biskupskoga sjemeništa u Splitu (1948.-1951.) pošao za uskrсне blagdane obaviti sv. obrede u vrlo prostranu neretvansku župu Slivno Ravno, koja je sve od 1945. bila bez svećenika i redovitog bogoslužja. Pred sam blagdan napadnut je noću dok se je nalazio u filijali Blace, a potom na sam uskrсни blagdan poslije sv. mise bio izložen terorističkom prepadu u župnoj crkvi na Slivnu. U opasnosti da ponovno završi u tamnici, ovaj put komunističkoj, našao se kao župnik u Neoriću (1951.-1953). Od suđenja i drastične kazne spasila ga je samo junačka ustrajnost dvojice članova Župnoga vijeća, koje u Udbinom istražnom zatvoru u Sinju nisu uspjeli prisiliti na lažno svjedočenje da je on dao zapaliti područnu crkvu sv. Ilije u Sutini, kako bi krivnju prebacio na komuniste. Osim toga, vršeći službe župničku, odgojiteljsku i poslije profesorsku stalno je patio od teških glavobolja i nesаницe, što je bila posljedica neliječene rane i logoraških patnji. Morao se je više puta podvrgavati bolničkom liječenju, jednom zbog loma noge, u starijim godinama učestalo zbog težih oboljenja krvnih žila i srca. Nakon odlaska u mirovinu jednom je bio i žrtvom razbojničkog prepada nekoga uličnog pljačkaša.

Unatoč svemu tomu u svojem je svećeničkom djelovanju (u već navedenim župama i poslije na otoku Drveniku 1953.-1959., u župama sv. Križa u Splitu 1959.-1964. i Žedno-Arbanija 1964.-1966.), a poslije nastavno-znanstvenom i publicističkom radu bio iznimno uspješan, što je bio rezultat njegovih iznimnih sposobnosti, ljubavi prema knjizi i znanju, rijetke samodiscipline i radne upornosti.

Upravo zahvaljujući tomu, u djetinjstvu je i ranoj mladosti pohađajući četverogodišnju osnovnu školu i potom osam razreda Biskupske klasične gimnazije stekao zavidnu razinu opće naobrazbe. Ispit zrelosti položio je g. 1939. Temeljnu filozofsko-teološku naobrazbu stekao je studirajući najprije na Visokoj bogoslovnoj školi u Splitu (1939.-1941.), a potom, zbog ratnih neprilika, na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu (1941./1942.) i na Visokoj bogoslovnoj školi u Zadru (1942./1943.). U Zadru je 6. lipnja 1943. primio đakonski red, a svećenički odmah nakon povratka iz logora 29. lipnja 1945.

Poslijediplomski studij pohađao je po biskupovoj želji kao župnik u Žednomu-Arbaniji na Katoličkomu bogoslovnom fakultetu

u Zagrebu, na kojemu je g. 1965. postigao stupanj magistra teologije (licencijat). Akademsku je godinu 1966./67. proveo na doktorandskoj specijalizaciji iz pastoralne teologije na Teološkom fakultetu Sveučilišta u Münchenu u Njemačkoj, gdje je jedan od njegovih profesora bio i glasoviti teolog Karl Rahner. Ondje je trebao i doktorirati, ali se je teško razbolio te u dva navrata bio smješten u bolnicu, te oba puta primio, kako se je onda govorilo, *posljednje pomazanje*. Liječnik je prosudio da tamošnja klima, očito, ne odgovara njegovu zdravlju, pa mu je savjetovao da prekine započetu doktorsku specijalizaciju te se što prije vrati kući. Tako je i bilo.

Na Visokoj bogoslovnoj školi u Splitu (od g. 1972. Teologija u Splitu afilirana Katoličkomu bogoslovnom fakultetu u Zagrebu) počeo je predavati već kao župnik akademske godine 1964./65., i to predmet pedagogiku. Nakon što je studij upotpunjen na svih šest godina, on je, kako je bilo i predviđeno, preuzeo predavanja iz kolegija Katedre pastoralnog bogoslovlja, koju je uspješno vodio od godine 1967. do umirovljenja g. 1995. Slovio je kao strog profesor. Zaista je bio zahtjevan. Na ispitima se nije zadovoljavao bilo kakvim odgovorom, nego je od studenata tražio konkretno znanje svega bitnoga. Za one koji su ozbiljno studirali to, naravno, nije bio problem. U mnogo sam navrata čuo izravno od prilično velikog broja sadašnjih vrijednih svećenika da im je polaganje ispita iz njegovih kolegija bilo najjednostavnije.

Uz vrlo savjesno obavljanu profesorsku službu vršio je i razne druge dužnosti u pokoncilskim vijećima i odborima svoje nadbiskupije te onima pri Biskupskoj konferenciji. Vrijedno je spomena i to da je u godinama nakon stvaranja demokratske Hrvatske na poziv dekana Medicinskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu tijekom više akademskih godina održao niz predavanja studentima toga fakulteta o raznim pitanjima s područja etike.

Bio je jedan od onih naših teologa i teoloških pisaca koji su živo i zauzeto pratili razvoj pokoncilske teologije u Europi i u svijetu te o novijim pogledima obavještavali našu vjerničku i ostalu kulturnu javnost. To mu je bilo olakšano dobrim poznavanjem svih važnijih europskih jezika, a i time što su mu mnogi znanci i prijatelji iz zapadnoeuropskih zemalja, među njima i neki bivši supatnici logoraši, slali na dar vrijedne knjige i pretplaćivali ga na ugledne teološke časopise, jer u ono doba naši profesori nisu imali plaće, pa im je bilo nemoguće kupovati potrebne knjige.

On se je u raznim našim teološko-crkvenim časopisima počeo javljati od vremena oživljavanja te vrste tiska u nas. U *Crkvi u svijetu*

od g. 1967. do danas objavio je stotinjak bibliografskih jedinica, također velik broj u *Bogoslovskoj smotri* od g. 1968., u *Službi Božjoj* od g. 1974., u *Vrelu života* od g. 1975., u *Obnovljenom životu* od g. 1974., u *Katehezi*, tako da je u tim i nekim drugim časopisima i raznim teološkim zbornicima objavio ukupno nekoliko stotina članaka napisanih što znanstvenom, a što znanstveno-popularnom metodom. Po jedan njegov članak izišao je u međunarodnim časopisima *Communicatio socialis* i *Diakonia*.

Osim toga objavio je dvadesetak knjiga, od kojih su neke izišle u nekoliko izdanja. Najprije su objavljena četiri sveska priručničke naravi. Prvi od njih *Kršćansko savršenstvo, Katolička asketika*, doživio je četiri izdanja. Prof. dr. Tomislav Ivančić, ocjenjujući to djelo, uz neke kritičke opaske, naglasio je da tom knjigom "hrvatska teološka književnost ispunja jednu vjekovnu prazninu na području duhovne teologije". Prof. Duda je za tri sveska Bezićeve pastoralke rekao da se je s njima nastavila "lijepa hrvatska tradicija na tom području" koju je započeo Štiglić (1886.), a prosljedio Kniewald (1930. i 1937.). Spomenuo je i riječi pok. S. Weissgerbera prema kojemu je ta Bezićeva trilogija "prva cjelovita suvremena hrvatska pastoralka". Dr. Duda je istom prigodom za Bezićevu knjigu *Tko je apostol?* rekao da je "značajna već samim time što snažno posvjedočuje jedan od temeljnih nauka II. vatikanskog koncila". Za Bezićevo djelo *Razvojni put mladih* s područja pedagogike, koje je također objavljeno u četiri izdanja, slovenski je teolog dr. Rafko Valenčić napisao, da je bogato podacima i zanimljivo načinom obrade, a važno je već i stoga što je domaća literatura te vrste prilično oskudna.

Svoje članke iz pastoralne sakramentologije Bezić je sabrao u knjizi *Stare i nove tajne*, a članke o pastoralu župe, dorađene i dopunjene novima, u drugoj knjizi *Suvremena župa*. Obje su izišle u nakladi časopisa *Služba Božja*. Osim spomenutih knjiga teološkog sadržaja objavio je životopis nezaboravnoga splitskog vjeroučitelja, publicista, propovjednika i župnika don Mladena Alajbega te nekoliko knjiga koje se uklapaju u memoarsku književnost, kao što je ona *U Sjeni krematorija*, uspomene iz vlastitog logoraškog života, koja je u dva izdanja doživjela prilično veliku nakladu. Dio te knjige uspomena objavljen je i u njemačkom prijevodu u listovima *Wiener Kirchenzeitung* i *Kirchenzeitung der Diözese Eisenstadt* (u 24 nastavka). U tu književnu vrstu spadaju i njegove uspomene iz djetinjstva pod naslovom *Otočke davorije: jedno djetinjstvo na otoku*.

Već iz ovako kratka prikaza života i rada pokojnoga profesora don Živana Bezića posve je razumljivo što mu je Katolički bogoslovni fakultet u Zagrebu prigodom svečanog otvaranja nove akademske godine 1989./1990., u okviru posebnog akademskog čina održanog 7. listopada 1989., predao diplomu počasnog doktorata i time, po riječima ondašnjega dekana prof. dr. Josipa Ćurića, odao dužno priznanje tom "eminentnom teologu iz južne Hrvatske". Istom je prigodom prof. dr. fra Bonaventura Duda, predstavljajući promovenda među ostalim naglasio: *Magistar Živan Bezić na uzoran se način založio da svestrano odgovori kanonskoj misiji profesora teologije teškom vremenu usprkos. Tu je misiju opravdao ne samo 'docendo' nego i 'scribendo', potvrđujući je svojim življenim svećeništvom, te je tako izvrsno pridonio prisutnosti što svestranije teološke formacije i informacije u nas, i to baš na tako važnoj razini kao što je pastoralno i duhovno bogoslovlje. A već je kao mladi teolog, još kao student teologije, svoje teološko i vjerničko opredjeljenje potvrdio evanđeoskom patnjom 'pro iustitia' koja se ugradila u cijelo njegovo susljedno teološko služenje Crkvi Božjoj u Hrvata.*

Smatram prikladnim završiti ovo prigodno slovo zahvalom pokojnom don Živanu za njegov, kako se je na spomenutoj promociji izrazio već citirani dekan pater Ćurić, *izvanredno plodan, radom i žrtvom ispunjen život, koji je zbilja bio vrijedan da se odživi... i otpati.*

Slavko Kovačić

Mladen Karadjole

In memoriam

(Šibenik, 18. prosinca 1919. – Zagreb, 16. listopada 2007.)

Uvod

Životni put svećenika, profesora, pastoralnog radnika, teološkog pisca Mladena Karadjole¹ pun je dinamike od rođenja sve do smrti. Kad god je dolazio u Rim redovno je navraćao u Papinski hrvatski zavod sv. Jeronima. U Zavodu je često i odsjedao. Posljednji put to je bilo u lipnju 2007. godine. U Zavodu

---

¹ Prezime Karadjole puno puta se pisalo i Karadole. Tako je bilo i kod don Mladena. Osobno nam je rekao da je ispravno pisati Karadjole.

se zadržao nekoliko dana. Svećenici u Zavodu sv. Jeronima divili su se njegovoj neobičnoj snazi i porivu da u visokoj životnoj dobi poduzima takova putovanja i znanstvene inicijative. U razgovoru i izlaganju spor, kao i uvijek, mentalno je bio vrlo svjež. Bio je nešto i prehladen. Govorio nam je o svojim planovima za budućnost i još neostvarenim programima. Jednog dana zamolio sam ga da mi kao bivši pitomac Zavoda sv. Jeronima pomogne u sređivanju njegovog osobnika u popunjavanju biografskih podataka koji su nam nedostajali u Zavodskome arhivu. Rado je to učinio u poslijepodnevnim satima 13. lipnja 2007. Tada mi je obećao dostaviti i popis svojih pismenih radova, što nažalost nije uspio učiniti. Iz njegova kazivanja nastala je kratka životna priča koju je on pregledao i autorizirao. U ovome prikazu najviše se koristimo tim podatcima. Ni on ni ja nismo mislili da je to naš posljednji susret ovdje na zemlji. Premda je bio u visokoj životnoj dobi, njegova smrt iznenadila je mnoge. U zagrebačku bolnicu u Dubravi došao je na jedan rutinski pregled. Liječnici su držali kako je ipak bolje da neko vrijeme ostane u bolnici. Don Mladen Karadjole preminuo je 16. listopada 2007. Smrt ga je zatekla u 88. godini života i 59. godini svećeništva. Pokopan je u obiteljskoj grobnici na Mirogoju u petak 19. listopada. Sprovodne obrede s homilijom predvodio je nadbiskup zadarski msgr. Ivan Prenda. Don Ljubomir Galov, brački dekan i župnik Nerežišća, Donjeg Humca i Dračevice, zastupao je na sprovodu hvarskoga biskupa msgr. Slobodana Štambuka. Karadjole je bio inkardiniran u Hvarsku biskupiju. Nakon sprovoda, istoga dana, u župnoj crkvi sv. Pavla u Retkovcu za pokojnika je služena sv. misa zadušnica. Ondje je Karadjole redovno misio u posljednjim godinama života.

Životni put

Sin Josipa Karadjole i Marije rođene Ciulić rođen je u Šibeniku, 18. prosinca 1919. Otac mu Josip bio je učitelj i obavljao je neko vrijeme službu ravnatelja Osnovne škole u Šibeniku. Majka domaćica brinula se o brojnoj obitelji. U obitelji Josipa i Marije Karadjole rodilo se devetero djece, sedam dječaka i dvije djevojčice. Mladen je sedmi po redu. Za vrijeme Prvoga svjetskog rata od neke zarazne bolesti u jednoj su mu godini umrla dva brata. Obiteljska kuća Karadjole nalazila se na Gorici, u katedralnoj župi sv. Jakova, nedaleko od ženskoga benediktinskog samostana i crkve sv. Lucije u Šibeniku. Na inzistiranje majke, obitelj Karadjole preselila se u predgrađe Varoš, gdje su izgradili novu kuću s velikim vrtom.

U novoj sredini zdravstveni su uvjeti bili puno bolji pa se više nitko od braće i sestara nije smrtno razbolio i umro u djetinjosti ili mladenačkoj dobi.

Mladen je kršten u šibenskoj katedrali sv. Jakova 2. svibnja 1920. Krstio ga je stric, don Vinko Karadjole, kanonik i župnik katedrale. Sakrament prve sv. pričesti primio je u šibenskoj crkvi Gospe van Grada. Krizmao ga je šibenski biskup Jerolim Mileta, također u Šibeniku.

Osnovnu školu pohađao je u Šibeniku od 1926. do 1930., u Učiteljskoj školi. U sklopu Učiteljske škole bila je i osnovna škola, tada nazivana Vježbaonica Učiteljske škole. U Šibensku realnu gimnaziju stupio je godine 1930. i u njoj je završio tri razreda. Obitelj se tada preselila u Zagreb, pa je Mladen nastavio školovanje u Prvoj muškoj realnoj gimnaziji u Zagrebu, gdje je i maturirao 1939. godine. Nakon toga upisao je studij prava na Pravnom fakultetu Zagrebačkog sveučilišta.

Nakon pet semestara studija prava stupio je 1940. u Družbu Isusovu. Najprije je završio novicijat i potom studij filozofije od tri godine na Filozofskom institutu Družbe Isusove u Zagrebu. Studij filozofije započeo je godine 1942. i završio ga s akademskim stupnjem magistra filozofije (*magister artium*) godine 1945. Službu odgojitelja i profesora obavljao je u Dječjačkom sjemeništu i Klasičnoj gimnaziji u Zagrebu na Šalati (1945.-1946.). Nakon toga studirao je teologiju na Katoličkom bogoslovnom fakultetu sveučilišta u Zagrebu 1946.-1950.

Za svećenika Hrvatske provincije Družbe Isusove zaređio ga je pomoćni zagrebački biskup *sede impedita* Franjo Salis Sewis, 14. kolovoza 1949., u kapeli Nadbiskupskog dvora u Zagrebu. U to je vrijeme zagrebački nadbiskup, poslije kardinal i blaženik, Alojzije Stepinac bio u zatvoru u Lepoglavi. Mladu misu Karadjole je slavio u bazilici Srca Isusova u Zagrebu, 28. kolovoza 1949. Propovijedao je Ivan Kozelj DI, profesor filozofije.

Nakon ređenja imenovan je profesorom filozofije na Filozofskom institutu Družbe Isusove u Zagrebu i na toj službi je bio 1950. – 1951. Od 1951.-1952. boravio je u Dubrovniku radi redovničke konačne formacije (treća probacija). Potom se vratio u Zagreb, za odgojitelja i profesora u Dječjačkom sjemeništu i Klasičnoj gimnaziji na Šalati (1952.-1953.). Od 1953. do 1958. predavao je etiku i sociologiju na Filozofskom institutu Družbe Isusove u Zagrebu. Uz to je diplomirao na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, položio magisterij iz teologije i doktorirao iz moralne teologije krajem siječnja 1959. godine. Sve akademske stupnjeve završio je

s ocjenom *summa cum laude*. Naslov njegove doktorske teze je *Novi ratni moral. Nauka Franje Suareza i praksa XX. stoljeća*. Moderator doktorske teze bio je prof. dr. Andrija Živković, a nakon njegove smrti prof. dr. Jordan Kuničić OP. U međuvremenu Karadjole je obavljao službu ekonomista i vicerektora u Kolegiju Družbe Isusove u Zagrebu, od 1955. do 1958. Zbog zdravstvenih razloga dobio je razrješenje prvih zavjeta u Družbi Isusovoj i pridružio se Zagrebačkoj nadbiskupiji. Zatim je bio kapelan u Bjelovaru 1959.-1960., u župi sv. Terezije Avilske. Upraviteljem župe u Slavetiću bio je od 1960. do 1961. Prema dogovoru nadbiskupa zagrebačkog Franje Šepera i zadarskog nadbiskupa Mate Garkovića Mladen Karadjole preuzeo je službu duhovnika u Bogoslovnom sjemeništu u Zadru i profesora na Visokoj bogoslovnoj školi u Zadru. Predavao je fundamentalnu teologiju i cjelokupnu filozofiju (1961.-1967.).

U tom razdoblju pohađao je dva semestra filozofije na Gregorijani. Filozofiju je magistrirao 1964. (*summa cum laude*). Za odličan uspjeh dobio je zlatnu medalju Papinskoga Gregorijanskog sveučilišta.² Medalju mu je udijelio kardinal Giuseppe Pizzardo, tajnik Svetog zbora za sjemeništa i sveučilišne studije.³ U Zavodu sv. Jeronima "službeno" je boravio kao pitomac *extra-ordinarius*⁴ od 1963. do 1965., i to iz Zadarske nadbiskupije.⁵

Od 1964./1965. pohađao je doktorandsku godinu iz filozofije na Papinskome lateranskom sveučilištu, s ciljem postizanja doktorata iz filozofije. Nakon položenih ispita započeo je rad na disertaciji iz filozofije, kojeg iz objektivnih razloga nije dovršio.

Službu v. d. rektora Visoke bogoslovne škole u Zadru obnašao je od 1964. do 1967. Iz želje da stupi u neki suvremeni crkveni svjetovni institut napustio je Zadar i stupio u svjetovni institut Srca Isusova sa sjedištem u Parizu (1967.-1968.). U Zadar se "vratio" nakon trideset godina. Profesorom filozofije na Visokoj teološko-katehetskoj školi u Zadru imenovan je 1996. godine.⁶

---

² U dopisu José Bozal, S.J., glavni tajnik sveučilišta Gregoriana, 2. studenoga 1964., javlja rektoru zavoda msgr. Djuri Kokša da je Karadjole dobio zlatnu medalju: "ho il piacere di comunicarLe che al Rev. D. Mladen Karadjole, alunno del Suo collegio, è toccata in sorte la medaglia d'oro dell'Università, per aver conseguito la Licenza in Filosofia con suffragio 10/10 *summa cum laude*."

³ S. Congregazione dei Seminari e delle Università degli Studi.

⁴ *Popis studenata Croaticuma*, Arhiv Papinskoga hrvatskog zavoda sv. Jeronima (APHZSJ), str. 33.

⁵ *Popis studenata Croaticuma*, APHZSJ, str. 33-35.

⁶ *Curriculum vitae*, Mladen Karadjole, Osobnik, APHZSJ.

Prema odluci poglavara instituta o. Augiera Karadjole je 1968. preuzeo službu u jednoj belgijskoj župi u biskupiji Tournai. Ondje je djelovao kratko, jer je premješten u Louvain, radi znanstvenih istraživanja. U tom razdoblju surađivao je s dekanom Bogoslovnog fakulteta mons. Phillipeom Delhayem istaknutim moralnim teologom i glavnim tajnikom bogoslovnog povjerenstva u Zboru za nauk vjere.⁷

Karadjole je u to vrijeme na Louvainskome sveučilištu organizirao međufakultetski znanstveni skup o problemu mira. U akademskoj louvainskoj sredini upoznao je godine 1974. Svjetsku konferenciju religija za mir, u prigodi održavanja II. svjetskog kongresa. Istraživački rad u Belgiji povezao ga je s L'Institut Catholique u Parizu i Bogoslovnim fakultetom Sveučilišta u Heidelbergu. Na njegov prijedlog osnovan je Theologisches Süd-Osteuropa Seminar – Heidelberg za znanstvenu pomoć bogoslovnim fakultetima i institutima u jugoistočnoj Europi. Prvi kongres održan je s velikim uspjehom u Heidelbergu u rujnu 1971. godine, na temu "Die Versöhnung". Kasniji kongresi održavali su se u raznim zemljama pa je tako 1978. kongres održan u Šibeniku, a 2001. u Zagrebu.

Karadjole je osnivač prve hrvatske katoličke misije u Belgiji, sa sjedištem u Louvainu. Na molbu hrvatskih biskupa prihvatio je biti ravnateljem (delegatom) za hrvatsku inozemnu pastvu u Belgiji. Do tada su hrvatske vjernike pastorizirali slovenski svećenici.⁸ Na toj službi ostao je do 1994. godine. Profesorom gostom na Visokoj bogoslovnoj školi u Splitu imenovan je godine 1977. Predavao je teologiju migracija – pastoral selilaca, tijekom osamnaest godina, sve do 1995.

Deset je godina, od 1984. do 1994., obnašao službu glavnog tajnika za Belgiju Svjetskog kongresa religija za mir. Taj stil rada presadio je u Hrvatsku, najprije u Split, velikom potporom nadbiskupa metropolita Frane Franića, i potom u Zagreb, zahvaljujući potpori varaždinskog biskupa Marka Culeja.

Taj hrvatski ogranak službeno je prihvaćen 1991. na Europskom kongresu Svjetske konferencije religija za mir u Europi, kao europski ogranak. Paralelno s tim radom uveo je i svjetovni Institut Srca Isusova za svećenike u Hrvatsku, kao i Družbu

⁷ Sacra Congregazione per la Dottrina della Fede.

⁸ O tome opširnije piše u: (skupina autora), *Katolička Crkva i Hrvati izvan domovine*, Zagreb. 1980., str. 277-279.

evanđeoskog života za svećenike i laike u celibatu ili u ženidbi. U okviru zajednice svjetovnog Instituta Srca Isusova povjerena mu je briga za Hrvatsku. Inkardinirao se u Hvarsku biskupiju 1989. godine. Istodobno je djelovao u Belgiji i u Zagrebu.

U Belgiji je bio deset godina član Glavnog vijeća za laike,⁹ u kojem bi uvijek bio i jedan biskup predstavnik belgijskoga episkopata. Sudjelovao je u radu različitih kongresa po Europi toga odbora, gdje je i susreo predstavnika Vijeća za laike Svete Stolice mons. Józsefa Michalika, koji je sada nadbiskup u Przemysłu i predsjednik Biskupske konferencije u Poljskoj. Bio je četiri godine član Pastoralnoga studijsko-praktičnog povjerenstva za radnike u Belgiji.¹⁰ U Pokretu za obitelji naše Gospe, Equipes Notre Dame vršio je službu duhovnika. Sjedište toga svjetskog pokreta nalazi se u Parizu. Tri godine bio je u tome pokretu animator za provinciju Antwerpen i Flandriju. Od godine 1976. pa sve do smrti bio je duhovnikom jedne takove "ekipe" u Antwerpenu.

Znanstveni doprinosi

Uz profesorski, odgojiteljski i pastoralni rad Karadjole je cijelog života pisao, objavljivao, prevodio. U okviru Theologisches Südosteuropa – Heidelberg Karadjole je održao mnoga stručna predavanja koja su bila objavljena u zbornicima. To su primjerice: "Uloga filozofije u teologiji" (Die Rolle der Philosophie in der Theologie), zatim predavanje u Bukureštu o Hrvatskom zavodu sv. Jeronima u Rimu,¹¹ "Hrvatska emigracija u Republici Njemačkoj", Šibenik, 1978, "Die Praedestinatio und die Libertas in der Theologie des heiligen Ignatius von Loyola" itd. Suradivao je u *Crkvi u svijetu* s većim brojem prikaza o Crkvama u Zapadnoeuropskim državama. Istraživao je zlatni srednji vijek skolastike, posebno spise Rogera Bacona, npr. *Opus maius* što ga je Bacon napisao za papu Klementa IV. oko godine 1266., gdje govori o reformi filozofskog studija i obnovi Crkve. Manuskript se čuva u Nacionalnoj knjižnici u Parizu. O tome je Karadjole objavio radnju u časopisu benediktinske

---

⁹ Conseil général de l'Apostolat des laïcs.

¹⁰ Commission d'étude et de pastorale ouvrière.

¹¹ Mladen Karadjole, *Die Kulturbedeutung des kroatischen Kollegs des Heiligen Hieronymus in Rom; Zur Wirkung des Christentums in Südosteuropäischen Raum. Historische Referate des IV. Theologischen Südosteuropaseminars in Bucarest* (30. 8.-4. 9. 1982). Herausgegeben von Adolf Martin Ritter, Heidelberg, 1982., str. 72-81.

opatije Leuven. Priredio je prijevod Pravila Svjetovnog instituta Srca Isusova *Evandjelje i poslanje* kao i životopis utemeljitelja tog Instituta Pierrea de Clorivière, *Crkva u oluji Francuske revolucije* François Merlota.

U okviru Svjetske konferencije religija za mir u Hrvatskoj osnovao je časopis *Mirotvorni izazov* i pisao u njemu. U Zagrebu je 20. i 21. rujna 1999. organizirao znanstveni skup "Svjetske konferencije religija za mir" o suvremenoj temi: "Međureligijski dijalog u Europi: Izazovi za kršćane i muslimane u Republici Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini". Priredio je o tome *Zbornik I.* i objavio ga 2000. u nakladi HKD-a sv. Jeronima. Zatim 2001. organizira skup o ekologiji, 2002. o globalizaciji i identitetu malih naroda, 2004. o mentalitetu u Republici Hrvatskoj pri ulasku u Europsku Uniju i napokon, iste godine, 2004., o visokom školskom obrazovanju u Republici Hrvatskoj pri ulasku u Europsku Uniju. U tim znanstvenim skupovima sudjelovali su i Ministarstvo za Europske integracije, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Sveučilište u Zagrebu i ustanove Europske unije u Bruxellesu. Sudjelovala su i europska sveučilišta, kao ono u Heidelbergu, Münchenu i Kopenhagenu. U posljednje vrijeme njegov rad usmjeravao je "Svjetsku konferenciju religija za mir u Hrvatskoj" prema Europskoj Uniji, poglavito prema Europskoj komisiji (izvršna vlast).

Umjesto zaključka

Zahvalni Bogu za život i djelo Mladena Karadjole, ovaj kratki prikaz zaključujemo riječima nadbiskupa Ivana Prende u sprovednoj homiliji na zagrebačkom groblju Mirogoju:

"Zato Ti, Gospodine, s prezbiterijem Hvarske biskupije čiji je bio svećenik, i članovima Svjetske konferencije religija za mir zahvaljujem za 88 godina života, za skoro 60 godina svećeništva našega don Mladena požrtvovnih i darovanih Tebi u svim crkvenim ustanovama, od Družbe Isusove, preko Zadra, Splita, Bruxellesa u kojima je djelovao. One su nerazorivo utkane u život, rast i obnovu Crkve, hrvatskog društva i naše svakodnevice.

Zahvaljujem Ti, Gospodine, za darove uma i srca koje je Tvoj svećenik rasipno sijao svojom ljudskošću i vedrinom koja je otvarala mnoga srca u povjerenim mu dužnostima i sredinama.

Zahvaljujem Ti za pastirski nemir koji ga je vodio prema djeci, mladima, obiteljima, odraslima i starima, a posebno bolesnicima kojima si želio podariti Kristove otkupiteljske milosti. Upravo zato

---

bio je otvoren poticajima Tvoga Svetoga Duha da, vjeran Tvojim Crkvi, njezinu Učiteljstvu i njezinoj apostolskoj predaji vjere, te je u svome radu tražio nove putove i nove oblike samo zato da bi ljude otvarao Tvojim milosti i omogućavao ljudima da Tebe, svoj put, život i istinu traže. Gospodine, posebno Ti zahvaljujem za njegovo duhovno prijateljstvo s mnogim ljudima iz kojeg se rodila određena plodna suradnja na dobro ljudi, Crkve i društva.”¹²

Jure Bogdan

---

¹² Ivan Pređa, *Misli za homiliju na sprovodu don Mladena Karadjole*, u *Mladen Karadjole*, Osobnik, APHZSJ.